

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov **1/ E.**, bývajúceho v T., **2/ D.**, bývajúceho v L., **3/ H.**, bývajúcej v L., **4/ J.**, bývajúcej v L., **5/ I.**, bývajúcej v T., všetkých zastúpených JUDr. P., advokátom v P., proti odporkyniam **1/ Z.**, bývajúcej v L., **2/ O.**, bývajúcej v L., **o určenie vecí patriacich do dedičstva**, vedenej na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 5 C 829/2001, o dovolaní navrhovateľov proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 18. mája 2006 sp. zn. 3 Co 150/04, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 18. mája 2006 sp. zn. 3 Co 150/2004 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Pezinok rozsudkom z 8. marca 2004 č.k. 5 C 829/2001-118 určil, že pozemky v katastrálnom území L., č. parc. X. o výmere X. m², č. parc.. – vinica o výmere X. m² a č. parc. X. – vinica o výmere X. m², evidované v Katastri nehnuteľností Katastrálneho úradu Bratislava, Správa katastra Pezinok na liste vlastníctva č. X., patria do dedičstva po nebohom J., narodenom X., zomrelom X., naposledy bytom L. a po nebohej K., rod. J., narodenej X., zomrelej X., naposledy bytom L.. Odporkyniam uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľom spoločne náhradu trov konania v sume 165 918 Sk k rukám právneho zástupcu navrhovateľov do troch dní. Zároveň rozhodol o vrátení preplatku na súdnom preplatku vo výške 2 000 Sk navrhovateľom cestou Daňového úradu v Pezinku.

Súd prvého stupňa mal z vykonaného dokazovania preukázané, že výmerom o vlastníctve pôdy zo 14. mája 1948 boli pridelené J. a A. H. parcely X., X., X., títo prídelcovia však v roku 1949 pridelený majetok opustili a bolo možné v zmysle § 132 ods. 1 vtedy platného Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. opustený majetok prideliť ďalším prídelcom (právnym predchodcom navrhovateľov 1/ až 5/, starým rodičom J. a manželke K.),

čo sa stalo výmerom z 8. februára 1950. Z výmeru o vlastníctve pôdy právnych predchodcov odporkýň podľa čísiel parciel vyvodil, že títo v danej lokalite nemali pridelené žiadne pozemky a ani neboli v susedstve sporných nehnuteľností. Z výsluchu svedkov D., S. a C. súd nezistil, že by relevantným spôsobom popísali predmetné nehnuteľnosti, resp. vinohrady a nevedeli označiť ani zaužívaný lokálny názov, ktorý je podľa mapy M.. V posudzovanom prípade sa nejednalo zo strany odporkýň o oprávnenú držbu podľa Občianskeho zákonníka – nedošlo k faktickému ovládaniu veci, preto odporkyne nenadobudli vlastníctvo vydržaním; súd mal za to, že odporkyne nepreukázali ani žiaden iný nadobúdaci titul. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie odporkýň rozsudkom z 18. mája 2006 sp. zn. 3 Co 150/04 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej tak, že návrh zamietol; navrhovateľom 1/ až 5/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť odporkyniam 1/ a 2/ náhradu trov konania v sume 77 184 Sk do rúk právnej zástupkyne odporkýň do troch dní. Uviedol v odôvodnení, že „v sporovom konaní súd nie je oprávnený rozhodovať o tom, že predmetné nehnuteľnosti (pozemky) patria do dedičstva po zomrelých právnych predchodcoch navrhovateľov. Je oprávnený rozhodnúť o vlastníctve poručiteľa, resp. poručiteľov ku dňu ich smrti, nemôže však rozhodnúť, že určitá vec je predmetom dedičstva. Takýto právny záver je vyhradený výlučne súdu, ktorý prejednáva dedičstvo podľa ustanovení § 175a a nasl. O.s.p., ktorého účastníkmi sú iba potencionalni dedičia“. Vzhľadom k tomuto záveru podľa odvolacieho súdu je zrejmé, že v danej veci na strane navrhovateľov chýba naliehavý právny záujem na určovacej žalobe podľa ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p., preto návrh navrhovateľov označil za nedôvodný s tým, že „nebolo ďalej potrebné, aby sa odvolací súd zaoberal meritom veci po stránke skutkovej a právnej“. Napriek tomu však odvolací súd dodal, že ak by sa aj (teoreticky) pripustila možnosť danosti naliehavého právneho záujmu navrhovateľov na požadovanom určení, „aj tak by bol dôvod na zmenu napadnutého rozsudku a zamietnutie návrhu, keď s poukazom na ustanovenie § 134 ods. 1, 3 Občianskeho zákonníka (v platnom znení) v spojení s ustanoveniami § 865 ods. 3 a § 872 ods. 6 Občianskeho zákonníka, vychádzajúc z výsledkov dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa, odporkyniam 1/ a 2/ svedčí minimálne nadobudnutie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam vydržaním“. Výrok o náhrade trov konania oprel o ustanovenie § 224 ods. 2 a § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie navrhovatelia 1/ až 5/, domáhajúc sa jeho zrušenia a vrátenia veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietali neprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom. Uviedli, že v čase podania návrhu na súd sporné pozemky boli zapísané v LV č. X. po 1/2-ine na odporkyne a ako také nemohli byť prejednané v dedičstve, preto sa navrhovatelia domáhali, aby súd vyslovil, že patria do dedičstva. Takýto postup je v súdnej praxi bežný a existuje množstvo rozsudkov o tom, že vec patrí do dedičstva. Názor odvolacieho súdu je nesprávny a z dikcie ust. § 175a a nasl. O.s.p. nevyplýva. Naliehavý právny záujem bol v konaní daný; bez požadovaného určenia by bolo postavenie navrhovateľov neisté, keďže ako vlastníci boli v katastri nehnuteľností zapísané odporkyne 1/, 2/. Nesúhlasili s dovetkom odvolacieho súdu, že ak by aj bol daný naliehavý právny záujem, aj tak by bol dôvod na zmenu napadnutého rozsudku a zamietnutie návrhu, pretože odporcom svedčí minimálne nadobudnutie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam vydržaním. Namietali, že tento dovetok nemá v oporu v dôkazoch založených v súdnom spise.

Odporkyne 1/ a 2/ vo vyjadrení k dovolaniu navrhli zamietnutie dovolania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci dovolatelia napadli rozsudok odvolacieho súdu, ktorý zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Prípustnosť dovolania v takomto prípade vyplýva z ust. § 238 ods. 1 O.s.p., podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej.

Občiansky súdny poriadok umožňuje účastníkovi podať dovolanie len z tých dôvodov, ktoré sú taxatívne uvedené v § 241 ods. 2 O.s.p. Dovolanie môže byť podané iba z dôvodu, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou,

ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uvedenými dovolacími dôvodmi, vrátane jeho obsahového vymedzenia. Obligatórne sa zaoberá len vadami konania vymedzenými v § 237 O.s.p. a inými vadami konania, pokiaľ mali tieto vady za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 1 O.s.p.).

Odvolací súd založil svoje zmeňujúce rozhodnutie na závere, že navrhovatelia nemajú na požadovanom určení naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.), pretože v sporovom konaní súd nie je oprávnený rozhodovať o tom, že predmetné nehnuteľnosti (pozemky) patria do dedičstva po zomrelých právnych predchodcoch navrhovateľov.

Navrhovatelia v dovolaní namietajú, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) v otázke existencie naliehavého právneho záujmu, ktorý vyžaduje § 80 písm. c/ O.s.p.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzujú právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Úlohou dovolacieho súdu v prípade dovolania, ktoré je odôvodnené nesprávnym právnym posúdením veci, je preskúmať, či odvolací súd na zistený skutkový stav použil správny právny predpis a či ho správne interpretoval.

Podľa § 80 O.s.p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä a/ o osobnom stave (o rozvoze, o neplatnosti manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho), b/ o splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo z porušenia práva, c/ o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Základnou podmienkou dôvodnosti a teda východiskom prípadne úspešnosti určovacej žaloby podľa § 80 písm. c/ O.s.p. je existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom právnom určení. Rozumie sa tým právny záujem navrhovateľa, resp. navrhovateľov, ktorý musí byť daný v čase vyhlásenia rozsudku. Tento právny záujem musí byť kvalifikovaný, t.j. naliehavý. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodujúcich skutočností. Spravidla je naliehavý právny záujem daný v prípade,

keď sa nemožno domáhať priamo plnenia, tiež vtedy, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené právo navrhovateľa alebo ak by bez tohto určenia jeho právne postavenie bolo neisté. V tejto spojitosti si teda treba ujasniť, či a ako sa následne požadované určenie môže dotknúť právnych pomerov účastníkov (t.j. či môže založiť právne významný následok v týchto pomeroch). Určovacia žaloba bude zvyčajne prípustná vtedy, ak sa ňou odstraňuje spornosť vzťahu účastníkov a predchádza vzniku ďalších sporov, prípadne ak sa vytvára pevný základ právneho vzťahu medzi nimi.

Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom závere o nedostatku naliehavého právneho záujmu navrhovateľov, ktorý vyžaduje § 80 písm. c/ O.s.p.

Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).

Zmyslom tohto základného práva na súdnu ochranu je zaručiť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť.

Občianskoprávne vzťahy vznikajú z právnych úkonov alebo z iných skutočností, s ktorými zákon vznik týchto vzťahov spája (§ 2 ods. 1 Obč. zák.).

Dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiteľa (§ 460 Obč. zák.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou praxou (porovnaj k tomu napr. rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 11. decembra 2008 sp. zn. 3 Cdo 44/2008, z 30. júna 2008 sp. zn. 5 Cdo 147/2007, z 29. januára 2008 sp. zn. 1 Cdo 43/2007, z 26. júla 2007 sp. zn. 3 Cdo 25/2007) nemení nič na závere o prípustnosti určovacieho návrhu, že konkrétna vec (hnutel'ná alebo nehnuteľná) patrí do dedičstva po poručiteľovi, ktorým návrhom sa môže v sporovom konaní takéhoto určenia domáhať ten, kto je dedičom poručiteľa (resp. do úvahy prichádzajúcim dedičom), prípadne jeho právnym nástupcom, voči inej osobe ako dedičovi (ktorá nie je poručiteľovým dedičom).

Žaloba na určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, nepredstavuje tzv. inú žalobu, ktorá v ustanovení § 80 O.s.p. nie je uvedená, ale ide o žalobu podľa § 80 písm. c/ O.s.p., ktorá sleduje ochranu vlastníckeho práva. Názor odvolacieho súdu, že k takému určaniu môže dôjsť len v konaní o dedičstve podľa ustanovenia § 175a a nasl. O.s.p., ktorého účastníkmi sú iba do úvahy prichádzajúci dedičia (t.j. tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi, a ak takých osôb niet, štát), je chybný.

Odvolací súd nezvážil, že rozhodovanie súdu v spore o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, nenahrádza konanie o dedičstve podľa § 175a a nasl. O.s.p. a že samotné prejednanie dedičstva po poručiteľovi v dedičskom konaní, ktoré je svojou podstatou nesporovým konaním, nemohlo by odstrániť spornosť vlastníctva k tomu istému predmetu medzi navrhovateľmi (poručiteľovými dedičmi) na jednej strane a odporcami (neúčastníkmi takéhoto nesporového konania) na strane druhej, a vo svojom výsledku by iba založilo dôvody pre ďalší spor o určenie vlastníctva, keď rozhodnutie vydané v dedičskom konaní je deklaratórnym a zaväzuje iba účastníkov tohto konania.

Nemožno napokon obísť, že výrok rozsudku, ktorým sa navrhovateľ domáha určenia, že určité veci patria do dedičstva po poručiteľovi, plne rešpektuje úpravu zakotvenú v § 80 písm. c/ O.s.p. (porovnaj dikciu tohto ustanovenia: „či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je“), t.j. vyhovuje zákonnej podmienke, že určovací žaloba musí zodpovedať právnomu vzťahu, resp. právu v prítomnom čase, t.j. stavu v čase vyhlásenia rozsudku (podľa § 154 ods. 1 O.s.p. je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia). Iné je, že ustanovenie § 154 ods. 1 O.s.p. sa netýka hmotnoprávných predpisov, ktoré vznik, zmenu alebo zánik práv či povinností viažu na určitý okamih. Dovolací súd sa aj z tohto dôvodu nestotožňuje s názorom odvolacieho súdu, podľa ktorého by bol prípustný len taký určovací návrh, na základe ktorého by súd rozhodol o vlastníctve poručiteľa ku dňu jeho smrti. Takýto výrok s určovaním do minulosti sa javí na rozdiel od výroku, že určité veci patria do dedičstva po poručiteľovi, ako nepriliehavý, resp. nie zodpovedajúci úprave zakotvenej v § 80 písm. c/ O.s.p.

Záver odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu navrhovateľov na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), založený na názore, že „v sporovom konaní súd nie je oprávnený rozhodovať o tom, že predmetné nehnuteľnosti (pozemky) patria do dedičstva po zomrelých právnych predchodcoch navrhovateľov“, nie je preto správny.

Pokiaľ súd zamietá návrh na určenie podľa § 80 písm. c/ O.s.p. pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na tomto určení, je vylúčené, aby súčasne takýto návrh preskúmal po vecnej stránke (porovnaj k tomu napr. rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. júna 2007 sp. zn. 1Cdo 91/2006, z 28. októbra 2008 sp. zn. 2 Cdo 231/2007).

Odvolačný súd síce zamietol žalobný návrh pre chýbajúci naliehavý právny záujem na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.), súčasne však neprípustne prišiel aj k posudzovaniu vecnej stránky žalobného návrhu, ktorý za hypotetického predpokladu, že by bola danosť naliehavého právneho záujmu navrhovateľov, označil za nedôvodný (majúc za to, že odporkyniam svedčí minimálne nadobudnutie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam vydržaním).

Aj keby nejstoval uvedený prioritný (základný) dôvod zamietnutia návrhu odvolacím súdom (spočívajúci na názore odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení) a išlo by (výlučne) o posúdenie nadobudnutia vlastníctva sporných nehnuteľností právnym titulom vydržania, ktorú problematiku súdy nižších stupňov posúdili rozdielne, postup odvolacieho súdu (posúdenie vecnej stránky žaloby) by zakladal tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., na ktorú vadu musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná.

V tejto spojitosti treba uviesť, že hoci odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozsudku výslovne uviedol, že súd prvého stupňa v zásade správne zistil skutkový stav (ale nesprávne ho právne posúdil), podľa rozhodnutia odvolací súd zjavne došiel k odlišným (opačným) skutkovým zisteniam než súd prvého stupňa (zisteniam, ktoré však v odôvodnení konkrétne neuviedol a jeho rozhodnutie je tu preto aj nepreskúmateľné pre chýbajúce zdôvodnenie), vyvodiac z nich, že odporkyniam svedčí nadobudnutie vlastníctva k sporným nehnuteľnostiam vydržaním. V prípade, že sa posudzuje vecná stránka žaloby (čoho podmienkou, pravdaže, je prípustnosť takéhoto posudzovania), nielenže je potrebné uviesť tie skutkové zistenia, ktoré viedli k odlišnému právnemu posúdeniu, ale keby odvolací súd skutkové zistenia súdu prvého stupňa nepovažoval za správne, bol by povinný dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakovať (porovnaj § 213 ods. 2 O.s.p. v znení v tom čase platnom). Zo zápisnice z pojednávania pred odvolacím súdom 4. mája 2006 a 18. mája 2006 (č.l. 135 a č.l. 136 spisu) pritom vyplýva, že odvolací súd dokazovanie vykonané pred súdom prvého stupňa nezopakoval. Podanie správy predsedom senátu o doterajšom priebehu konania

s následným vyjadrením účastníkov a prednesom ich návrhov (porovnaj § 215 O.s.p.) nie je zopakovaním dokazovania (§ 122 a nasl. O.s.p.), čo teda znamená, že odvolací súd v prejednávanej veci si nežadovážil rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. (navyše - ako už bolo spomenuté - jeho hodnotenie dôkazov je pre absenciu dôvodov v tomto smere aj nepreskúmateľné) a tak sú jeho závery týkajúce sa posúdenia vecnej stránky žaloby aj z týchto hľadísk predčasné.

So zreteľom na uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a ods. 4 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. decembra 2008

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková